

ADALET BAKANLIĞINA

Ülke adaletinin ve hukukunun tesisinden sorumlu sayın Bakanlığına;

Bilinmektedir ki bakanlığın sorumlulukları arasında, ceza infaz kurumları denetimi ve geliştirilmesi de bulunmaktadır. Son dönemlerde sizin denetim ve gözetiminizde olması gereken bu kurumlarda insanlık dışı muameleler meydana gelmektedir.

İnsanlık dışı, kötü muamele ve işkenceye varan fiillere maruz kalan mahpus aileleri tarafından; Diyarbakır Barosuna şikayetler yoğun bir şekilde yapılmıştır.

Bu kötü muamele ve işkence vari tutumların en somutu 20 Aralık 2024 tarihinde Diyarbakır 2 nolu Yüksek Güvenlikli hapishanede koğuş ve üst araması yapılmak istendiği esnada infaz koruma memurları tarafından mahpuslar üzerine uygulanmıştır.

Mahpus aileleri tarafından yapılan başvurular neticesinde kurumlar, hapishane ziyaretinde bulunmuşlardır. Yapılan ziyaretlerde infaz koruma memurlarının koğuşlarda arama yapmak istediği, mahpusların ise bu aramanın usulsüz ve kabul edilebilir olmadığını, söz konusu aramaya refakat etmeyeceklerini bildirmeleri üzerine mahpuslara yönelik tehdit ve hakaret içeren sözler sarf edildiği, yalınayak ve yarı çıplak vaziyette soğuk koridorlarda bekletildikleri, çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve darp edildikleri mahpuslar tarafından heyetimize aktarılmıştır. Mahpuslardan alınan başvuru ve beyanlar doğrultusunda kurumlar tarafından savcılığa da suç duyurusunda bulunulmuştur. Ancak 6 Ocak tarihinde mahpus ailelerinin açık görüşe gitmesi üzerine hapishane yönetimi ve personelleri tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kalan mahpusların başka hapishanelere nakledikleri öğrenilmiştir. Söz konusu nakillerin hangi tarihte ve nereye yapıldığı bilgisi ailelere ve avukatlara verilmemiştir. Daha sonra öğrenildiği üzere mahpuslar Kırıkkale, Konya ve Sincan'a nakledilmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. Maddesinde Tutulanların Hakları düzenlenmiş olup bu maddede Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Yaşanan kötü muamele ve nakil durumları söz konusu maddede tanınan hakları ihlal etmektedir. Yine 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun İnfazda Temel İlke başlığıyla düzenlenen 2. Maddede Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı belirtilmiştir. Suç duyusunda bulunduğumuz kötü muamele hususunun yanısıra bu kişilerin konumlarından uzak yerlere gönderilmesi, aile bağlarının koparılmaya çalışılması ve söz konusu illerin avukatlarına kolaylıkla ulaşamayacakları mesafede olması hukuki temelden yoksun uygulama teşkil etmektedir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 56. Maddesinde; Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebileceği ifade edilmiştir. Ancak kanunda da ifade edildiği üzere mahpusların konumlarına uygun yerlere nakledilebileceği belirtilmiş iken mahpusların Kırıkkale, Konya ve Kırklareli v.b illerdeki hapishanelere gönderilmesinin konumlarına uygun olmasıyla bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Ayrıca Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin 2 Nolu genel kararında " mahpusların aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir" ibaresi yer almaktadır. Gerçekleşen nakiller ile mahpusların ailelerinin bulunduğu yerden oldukça uzak illerdeki hapishanelere gönderilmesi ile infazda temel ilkeler ve uluslararası standartlarda gözetilmesi gereken hususlar göz ardı edilmiştir.

Gerçekleşen bu uygulamalar kronik bir hal alıp hak arama hürriyetini engellemenin dışında bir cezalandırma mahiyetine bürünmüştür. Böylesi uygulamalar kişilerin uğradıkları haksız ve hukuksuz muameleler hususunda hak arama ve suçlu bildirme yönündeki iradelerini ortadan kaldırmaya yöneliktir. Söz konusu hukuka ve insan haklarına aykırı olan herhangi bir uygulamaya ilişkin hukuki süreç yürütülmesi halinde konumlarından çok uzak hapishanelere nakledilerek ailelerinden ve avukatlarından uzak yerlere gönderilmesi mahpusların bir tehdit ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Gayri hukuki olan bu uygulamalarda nakledildikleri yerlerde avukatlarının rahatlıkla ulaşamayacakları ve haberdar olamayacakları koşulların yaratılması saikiyle hareket edilmiştir. Bu olgu kişilerin adil yargılanma haklarına da aykırıdır.

Mahpusların, ailelerinin ulaşım ve maddi külfet anlamında zor ulaşabilecekleri kentlere nakledilmesi "mahpusların aileleri ve yakınlarıyla görüşme hakkı" noktasında ihlal oluşturmaktadır. Söz konusu bu hak AİHM tarafından Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlali ile birlikte kötü muameleye varan uygulamalar silsile halinde birbirini takip etmektedir. Yapılan bu nakiller mahpusların yakınlarıyla ilişkisinin kısıtlanmasına ve mahpusları yalnızlığa terk etmektedir.

Dolayısıyla hapishanede gerçekleşen olaylar ve mahpusların durumu hakkında ailelerin ve avukatların habersiz bırakılması amaçlanmaktadır. İşkence ve kötü muamele yasağına aykırı davranan kamu görevlilerinin yaptırıma tabi tutulması ve ilgili ceza infaz kurumundan gönderilmesi gerekirken bu suçun mağduru olan kişilerin ailelerinden ve avukatlarından uzak yerlere nakledilmesi çarpık, anti hukuki ve gayrimeşru bir uygulamadır. Bu durum işkenceye maruz kalan kişilerin ceza teşkil eden bir yaptırıma tabi tutulmaktadır. Bu uygulamalara derhal son verilmeli ve kişilerin hak arama yönündeki iradelerini etkileyecek ve engelleyecek uygulamalar ortadan kaldırılmalıdır.

Bu tür yasa dışı, hukuka ve vicdana aykırı uygulamaların kabulü mümkün olmayıp, Adalet Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde olması gereken Ceza infaz kurumlarında bu tür insanlık dışı uygulamaların yaşanıyor olmasını kabul etmiyor, bu noktada bakanlığınızın bir an önce hukuk ve kamu vicdanı adına harekete geçmesi temennisiyle birlikte "mahpuslara uygulanan haksız ve hukuksuz nakil uygulamasına son verilmesini ve konunun takipçisi olmanızı talep ederiz. 17.03.2025

Diyarbakır Barosu

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

KONU : 20/12/ 2024 tarihinde Diyarbakır 2 nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde gerçekleşen işkence ve kötü muamele sonrasında mahpusların herhangi bir sebep gösterilmeksizin bulundukları hapishanelerden daha uzak hapishanelere gönderilmesi uygulaması hakkındaki talebimizden ibarettir.

AÇIKLAMALAR : 20/12/2024 tarihinde Diyarbakır 2 nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde ilgili memurlar tarafından koğuş ve üst araması yapılmak istendiği esnada infaz koruma memurları tarafından mahpuslara karşı kötü muamele ve işkenceye varan fiiller gerçekleştirildiği iddiası ile mahpus aileleri tarafından Diyarbakır Barosu'na başvurular yapılmıştır. Bu başvurular neticesinde konu ile alakalı hapishane ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Yapılan ziyaretlerde infaz koruma memurlarının koğuşlarda arama yapmak istediği, mahpusların ise bu aramanın usulsüz ve kabul edilebilir olmadığını, söz konusu aramaya refakat etmeyeceklerini bildirmeleri üzerine mahpuslara yönelik tehdit ve hakaret içeren sözler sarf edildiği, yalınayak ve yarı çıplak vaziyette soğuk koridorlarda bekletildikleri, çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve darp edildikleri mahpuslar tarafından heyetimize aktarılmıştır. Mahpuslardan alınan başvuru ve beyanlar doğrultusunda kurumlar tarafından savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur. Ancak 06/01/2025 tarihinde mahpus ailelerinin açık görüşe gitmesi üzerine hapishane yönetimi ve personelleri tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kalan mahpusların başka hapishanelere nakledikleri öğrenilmiştir. Söz konusu nakillerin hangi tarihte ve nereye yapıldığı bilgisi ailelere ve avukatlara verilmemiştir. Daha sonra öğrenildiği üzere mahpuslar Kırıkkale, Konya ve Sincan'a sürgün edilmiştir.

Cezaevinde bulunan mahpuslara karşı son zamanlarda uygulanan ve ailelerinden uzak yerlere nakillerinin yapılması kabul edilebilir değildir. Ne ulusal ne de uluslararası hukukla bağdaşmayan söz konusu bu uygulama ile yargının kendilerine vermiş olduğu cezanın hükmünü infaz etmekteyken haksız bir şekilde nakil durumu ile karşı karşıya kalmaları aile hayatına müdahale olarak kabul edilmelidir. Mahpusların başka illere nakledilerek adeta ailelerinden uzak kalmaları ve psikolojik olarak yıpranmaları istenmektedir. Hukuka ve vicdana aykırı söz konusu bu uygulamanın ülkenin içerisinde bulunduğu süreç itibarıyla işledikleri iddia edilen suç türü bakımından sadece söz konusu mahpuslara bu tarz bir uygulamanın yapılması ne yönetmelikle ne kanunla ne de ne de herhangi bir mevzuatla izaha açık değildir. Cezaevlerinde uygulanan söz konusu kötü muamelelerin ve keyfi uygulamaların son bulması hukukun bir gereğidir. Müdürlüğünüzün bu hususla alakalı gereken araştırmaları yapması elzemdir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı kararıyla kabul edilen, “Herhangi Bir Şekilde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına İlişkin Prensipler Bütünü”nün “Aile mensupları ve dış dünya ile iletişim kurma hakkı” başlıklı 19. maddesinde “Tutulan veya hapsedilen bir kimseye kanunda veya kanuna dayanan bir düzenlemede belirtilen makul şartlara ve sınırlamalara tabi olarak, özellikle aile üyeleri tarafından ziyaret edilebilme ve onlarla haberleşme gibi, dış dünya ile iletişim kurabilmesi için kendisine yeterli imkan verilir.” hükmü, “İkametgahına yakın bir yerde tutulma hakkı” başlıklı 20. maddesinde; “Tutulan veya hapsedilen kişi talep ettiği takdirde, mümkün olduğu ölçüde ikamet ettiği yere makul uzaklıktaki bir tutuk evinde veya hapishanede tutulmalıdır.”

maddeleri bulunmaktadır. Bu belirtilen maddeler yalnızca hükümlü açısından değil, hükümlüyü ziyaret etmek isteyen aileler açısından da değerlendirme yapmaktadır. Ailesi hükümlü, mahkumu görmek, daha rahat şartlarda ziyaret edebilmek istemektedirler. Mahkumların şu an bulundukları konum ile ailelerinin ikamet ettiği yer arasında uzak bir mesafe bulunmaktadır. Ailelerin görüş günlerine gitmeye çalıştıkları takdirde maddi durumları buna el vermeyecek ölçüdedir. Aynı zamanda aile üyelerinin da yaşı itibarıyla sağlık sorunları nüksetmeye başlamıştır. Aradaki mesafe ve uzaklık sebebiyle cezaevine gitmekte zorlanmaktadırlar. Nakil işlemlerinin bu doğrultuda geniş bir şekilde ele alınması gerekmektedir."

Ailelerin hükümlüyü görmek, daha rahat ziyaret edebilme hakkının, hükümlünün bulunduğu il ile ailesinin bulunduğu yer arasındaki mesafenin, ulaşım olanaklarının, ailenin maddi durumunun, sağlık sorunlarının, ailenin hangi sıklıkla gelip gördüklerinin bilgilerinin birlikte ele alınıp, nakil işlemlerinin buna göre birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. Maddesinde Tutulanların Hakları düzenlenmiş olup bu maddede Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Yaşanan işkence ve sürgünler söz konusu maddede tanınan hakları ihlal etmektedir. Yine 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun İnfazda Temel İlke başlığıyla düzenlenen 2. Maddede Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı belirtilmiştir. Suç duyusunda bulunduğumuz işkence hususunun yanı sıra mahpusların konumlarından uzak yerlere gönderilmesi, aile bağlarının koparılmaya çalışılması ve söz konusu illerin avukatlarına kolaylıkla ulaşamayacakları mesafede olması zalimane ve gayriinsani uygulama teşkil etmektedir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 56. Maddesinde; Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebileceği ifade edilmiştir. Ancak kanunda da ifade edildiği üzere mahpusların konumlarına uygun yerlere nakledilebileceği belirtilmiş iken mahpusların Kırıkkale, Konya ve Kırklareli v.b illerdeki hapisanelere gönderilmesinin konumlarına uygun olmasıyla bir bağlantısı bulunmamaktadır. Ayrıca Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin 2 nolu genel kararında " mahpusların aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir" ibaresi yer almaktadır. Gerçekleşen nakiller ile mahpusların ailelerinin bulunduğu yerden oldukça uzak illerdeki hapisanelere gönderilmesi ile infazda temel ilkeler ve uluslararası standartlarda gözetilmesi gereken hususlar göz ardı edilmiştir.

Gerçekleşen bu uygulamalar kronik bir hal alıp hak arama hürriyetini engellemektedir. Böylesi uygulamaların kişileri uğradıkları haksız ve hukuksuz muameleler hususunda hak arama ve suçu bildirme yönündeki iradelerini ortadan kaldırmaya yöneliktir. Aynı zamanda bu uygulamalar mahpusları söz konusu hukuka ve insan haklarına aykırı olan herhangi bir uygulamaya ilişkin hukuki süreç yürütülmesi halinde bulundukları yerden uzak yerlere nakledilerek ailelerinden ve avukatlarından kopuk yaşamaya zorlanması tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Gayri hukuki olan bu uygulamalarda sevk edildikleri yerlerde

avukatlarının rahatlıkla ulaşamayacakları ve haberdar olamayacakları koşulların yaratılması saikiyle hareket edilmiştir . Bu olgu kişilerin adil yargılanma haklarına aykırıdır.

Ailelerin de ulaşım ve maddi külfet anlamında zor ulaşabilecekleri kentlere mahpusların nakledilmesi özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal etmektedir. Dolayısıyla hapishanede gerçekleşen olaylar ve mahpusların durumu hakkında ailelerin ve avukatların habersiz bırakılması amaçlanmaktadır. Tecrit ve izolasyon için uygun koşullar sağlanarak mahpuslar tecrit altında bırakılmak istenmektedir. İşkence suçunu gerçekleştiren kamu görevlilerinin yaptırıma tabi tutulması ve ilgili ceza infaz kurumundan gönderilmesi gerekirken bu suçun mağduru olan kişilerin nakledilmesi çarpık, anti hukuki ve gayrimeşru bir uygulamadır. Bu durum işkenceye maruz kalan kişilerin ceza teşkil eden bir yaptırıma tabi tutmaktadır.

Cezaevi yönetimi tarafından uygulanan bu hukuk dışı uygulamaların ayrı bir soruşturma konusu yapılarak cezaevi yönetimi hakkında suç duyurusunda bulunduğumuzu belirtir, dilekçede yazılı bulunan talebimizin önem ve mahiyetinden ötürü taleplerimizi bildirir iş bu dilekçemizin ivedi bir şekilde değerlendirilmeye alınarak talebimiz doğrultusunda mahpuslar lehine sonuçlandırılmasını talep ederiz.

Yukarıda açıklanan nedenlerle hükümlülerin ailelerinin yaşadığı illere ya da bu illere yakın bir ile nakledilmelerine karar verilmesini ve ayrıca Bilgi Edinme Kanunu kapsamında talebin kabulü ya da reddi halinde gerekçeli olarak tarafımıza yazılı cevap verilmesini talep ederiz. 17.03.2025

Diyarbakır Barosu

T.C. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNA

Konu: Hapishanelerde Mahpuslara Yönelik Kötü Muamele, İşkence ve Nakil Uygulamalarına İlişkin İnceleme Talebi

Son dönemde, mahpusların sistematik işkenceye ve kötü muameleye maruz bırakıldığına ilişkin iddialar gündeme gelmiş ve mahpus aileleri tarafından Diyarbakır Barosu da dahil olmak üzere çeşitli kurumlara başvurular yapılmıştır. En son 20 Aralık 2024 tarihinde Diyarbakır 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda ve 18 Aralık 2024 tarihinde Patnos L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mahpusların infaz koruma memurları tarafından işkence ve kötü muameleye maruz bırakıldıklarına ilişkin iddialar ile mahpus aileleri tarafından Baromuza başvuru yapılmıştır. Bu başvurular neticesinde Kurumumuzca ilgili kurumlara hapishane ziyaretinde bulunulmuştur. Bu ziyaretler mahpus ailelerinin yapmış olduğu başvuruların doğruluğunu teyit etmiştir.

Yapılan ziyaretler neticesinde elde edilen bilgilere göre, 20 Aralık 2024 tarihinde Diyarbakır 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Hapishane'de infaz koruma memurları tarafından koğuş araması yapmak istenmiş, ancak mahpuslar aramanın usulsüz olduğunu belirterek buna itiraz etmiştir. Bunun üzerine infaz koruma memurları tarafından mahpuslara tehditler savrulmuş, hakaret edilmiş; mahpuslar zorla koğuşlarından çıkarılarak yalınayak ve yarı çıplak halde soğuk koridorlarda bekletilmişlerdir. Bazı mahpuslar zorla çıplak aramaya tabi tutulmuş, fiziksel şiddet görmüş ve ciddi yaralanmalar yaşamıştır. Bu olaylar mahpusların beyanları ve insan hakları örgütlerinin raporlarıyla sabittir. Ancak yetkililer tarafından yaşanan olayla ilgili herhangi bir soruşturma yürütülmemiştir.

İşkence ve kötü muamele iddialarını gündeme getiren mahpusların aileleri ve avukatları olayın takipçisi olmuş, ancak 6 Ocak 2025 tarihinde açık görüş için hapishaneye gelen aileler, mahpusların farklı hapishanelere nakledildiğini öğrenmiştir. Mahpusların Kırıkkale, Konya, Sincan, gibi uzak illerdeki cezaevlerine gönderildiği, bu sürecin keyfi ve haber verilmeksizin gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Aileler ve avukatlar, mahpusların nereye götürüldüğüne ilişkin bilgilendirilmemiştir. Ayrıca konuya ilişkin herhangi bir haklı gerekçe ortaya konmamış ve tamamen keyfi bir biçimde mahpuslar uzak illerdeki cezaevlerine gönderilmiştir. Bu durum, aile bağlarını koparma ve mahpusların savunma haklarını kısıtlama amacı taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. Maddesi **uyarınca, özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muameleye ve doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir. Aynı şekilde, BM İşkenceye Karşı Sözleşme'nin 1. ve 16. Maddeleri işkenceyi ve insanlık dışı muameleyi kesin olarak yasaklamaktadır.**

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3. Maddesi, işkenceyi ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyi mutlak olarak yasaklamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), "**Jalloh v. Germany**" kararında, **kötü muamelenin sistematik olması halinde 3. madde ihlalinin mutlak olduğunu belirtmiştir. "Kalashnikov v. Russia" ve "Peers v. Greece" davalarında, mahpusların kötü muameleye maruz bırakılmasının AİHS'nin açık ihlali olduğu vurgulanmıştır. "İlhan v. Turkey" kararında ise, devletin gözaltındaki bireyleri koruma yükümlülüğü olduğu belirtilmiş, işkence iddialarına karşı etkin soruşturma yürütmemenin de ihlal teşkil edeceği ifade edilmiştir.**

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2. Maddesi, ***ceza infazında zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı uygulamaların yasaklandığını açıkça belirtmektedir.*** Ancak mahpuslara yönelik işkence, zorla çıplak arama ve nakiller bu temel ilkeye açıkça aykırıdır.

5275 Sayılı Kanun'un 56. Maddesi uyarınca mahpusların ancak "konumlarına uygun" hapisanelere nakledilebileceği düzenlenmiştir. Ancak ailelerinden ve avukatlarından uzak bölgelere nakledilmeleri hem bu maddeye hem de Anayasa Mahkemesi'nin 2019/4827 sayılı kararındaki keyfilik yasağına açıkça aykırıdır. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin 2 No'lu Genel Kararında, "mahpusların aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir" denilerek, bu tür sevklerin insan hakları ihlali olduğu açıkça belirtilmiştir.

Hukukun üstünlüğü, insan hakları ve adil yargılanma hakkı, demokratik bir toplumun vazgeçilmez unsurlarıdır. Kamu Denetçiliği Kurumunun, idarenin hukuka uygun hareket etmesini sağlamak ve hak ihlallerini gidermekle yükümlü olduğu dikkate alındığında, cezaevlerinde yaşanan işkence, kötü muamele ve hukuka aykırı nakil uygulamaları konusunda etkin bir inceleme yürütmesi gereklidir.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 6328 Sayılı Kanun kapsamında temel görevi, idarenin hukuka ve insan haklarına uygun hareket etmesini sağlamak ve bireylerin maruz kaldığı ihlallerin giderilmesini sağlamaktır. Ceza infaz kurumlarında yaşanan işkence, kötü muamele ve haksız nakil uygulamalarına karşı harekete geçmek, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun anayasal sorumluluklarındandır.

Yukarıda anlatılanlar kapsamında Kamu Denetçiliği Kurumunca:

1. Diyarbakır 2 No'lu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan olaylarla ilgili bağımsız bir inceleme başlatılması,
2. Mahpuslara yönelik işkence ve kötü muamele iddialarının detaylı bir şekilde araştırılması,
3. Mahpusların ailelerinden ve avukatlarından uzak hapisanelere nakledilmesi uygulamasına son verilmesi için ilgili kurumlarla görüşme yapılması,
4. Sorumlular hakkında yasal işlemlerin başlatılması için yetkili mercilere tavsiyede bulunulması.

Kamu Denetçiliği Kurumunun yaşanan olaylarla ilgili soruşturma başlatmasının hem Kurumun kuruluş gayesine ve çalışma esasına hem de insan haklarına ve vicdana uygun olacağı kanaatindeyiz. Kamu Denetçiliği Kurumunun ceza infaz kurumlarındaki hukuka aykırı uygulamalar konusunda etkin bir soruşturma yapmasını hem iç hukuk hem de uluslararası hukuk çerçevesinde gerekli tedbirleri almasını Diyarbakır Barosu olarak talep ederiz.

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONUNA

İnsan hakları ihlallerinin en sık yaşandığı yerler hapisanelerdir. Mahpuslar işkence, çıplak arama, insan onuruna aykırı fiziki koşullarda tutulmak, sağlık hakkı ihlalleri, düşünce ve ifade hakkının ihlali , aile görüş hakkının ihlal edilmesi gibi pek çok insan hakkı ihlalinin yanı sıra yoğun bir şekilde ailelerinden uzak yerlere nakil ve izolasyon uygulamalarına maruz kalmaktadırlar .

20 Aralık 2024 tarihinde Diyarbakır 2 nolu Yüksek Güvenlikli hapisanede koğuş ve üst araması yapılmak istendiği esnada infaz koruma memurları tarafından mahpuslara karşı kötü muamele ve işkenceye varan fiiller gerçekleştirildiği iddiası ile mahpus aileleri tarafından Diyarbakır Barosu'na başvuru yapılmıştır. Başvuru sonrası mahpuslarla görüşme sağlanması için hapisane ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Yapılan ziyaretlerde infaz koruma memurlarının koğuşlarda arama yapmak istediği, mahpusların ise bu aramanın usulsüz ve kabul edilebilir olmadığı, söz konusu aramaya refakat etmeyeceklerini bildirmeleri üzerine mahpuslara yönelik tehdit ve hakaret içeren sözler sarf edildiği, yalınayak ve yarı çıplak vaziyette soğuk koridorlarda bekletildikleri, çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve darp edildikleri mahpuslar tarafından aktarılmıştır. Mahpuslardan alınan başvuru ve beyanlar doğrultusunda kurumlar tarafından savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur. Ancak 6 Ocak tarihinde mahpus ailelerinin açık görüşe gitmesi üzerine hapisane yönetimi ve personelleri tarafından kötü muameleye maruz kalan mahpusların başka illere nakledildikleri öğrenilmiştir. Söz konusu nakillerin hangi tarihte ve nereye yapıldığı bilgisi ailelere ve avukatlara verilmemiştir. Daha sonra öğrenildiği üzere mahpuslar Kırıkkale, Konya ve Sincan'a sürgün edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10/1. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

“MADDE 10 :Özgürlüklerinden yoksun bırakılan herkese insanca ve kişinin doğuştan sahip olduğu onura saygı gösterilerek davranılır.” Baromuza mahpus aileleri tarafından yapılan başvurular sonrası yaptığımız ziyaretler ve süreç takibi sonucunda bu maddenin açıkça ihlal edildiği, mahpusların işkence ve kötü muamelenin yanı sıra, haksız bir şekilde uzak illere nakledilmesi gibi pek çok insan hakkı ihlali yaşadıkları tespit edilmiştir.

5275 Sayılı Ceza İnfaz Kanunu MADDE 56: "Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebilirler."

Söz konusu maddenin lafzından da anlaşılacağı üzere mahpusların nakil işlemlerinde göz önünde bulundurulacak unsur konumlarına uygun olma unsurudur. Mahpusların Diyarbakır'dan Kırıkkale, Konya ve Sincana, Erzurum'dan Diyarbakır ve Kayseri'ye nakil edilmesi konuma uygunluk unsuruyla bağdaşmamaktadır.

Bulundukları hapisshaneden nakledilen tüm mahpuslar politik mahpuslardır. Bu durum eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına aykırıdır.

5275 Sayılı Ceza İnfaz Kanunu MADDE 2:" (1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır.(2) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.

Söz konusu maddeden anlaşılaçağı üzere infaza ilişkin kurallar herkes için eşit uygulanmalıdır"

Konumlarından, aile ve avukatlarından uzak yerlere nakledilen mahpuslar hapisshanelerde yaşanan işkence ve diğer insan hakkı ihlallerine yönelik başvuruda bulunan mahpuslardır. Bu yöntem hapisshane yönetimleri tarafından bilinçli olarak uygulanmaktadır. Amaç, diğer mahpuslara hapisshanelerde yaşanan insan hakkı ihlallerine karşı sessiz kalmaları yönünde baskı yapmaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

MADDE 8:" Herkes, özel yaşamına ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir." Mahpusların ailelerinden yüzlerce km uzaklıktaki hapisshanelere nakledilmesi aileleriyle görüş haklarını fiilen ellerinden almaktadır.

AİHM Avşar ve Tekin v. Türkiye, Başvuru no. 19302/09 ve 49089/12, Karar tarihi: 17.09.2019. Kararında; Birinci başvuru (Avşar) Kırıkkale’de, Diyarbakır’dan 800 km uzakta tutulmuştur. Dahası Hükümet’in sağladığı bilgiye göre; başvuru Diyarbakır’daki bir cezaevine nakil olmadan önce, Diyarbakır’dan 1400 km uzakdaki Tekirdağ’da bir cezaevine nakledilmiştir. İkinci başvuru, Siirt’te yaşayan ailesinden yaklaşık 1000km uzaklıktaki Kırıkkale Cezaevi’nde hapsedilmiştir ve daha sonra Siirt’e 1500km uzaklıktaki Kespüt Cezaevi’ne nakledilmiştir. Bu şartlar değerlendirildiğinde; mahkeme, başvuruçuların ailelerinin yaşadığı yerlerden yıllarca uzak tutulmasını aile hayatına müdahale olarak kabul edebilir.

Mahkeme, mevcut davanın spesifik koşullarını ve özellikle başvuruçuların ailelerinden uzakta çıktıkları tutukluluk süresini ve uzun süren bu tür bir uzaklığın etkisini dikkate alarak, somut olayda söz konusu

müdahalenin izlenen meşru amaç bakımında orantılı olmadığı ve dolayısıyla demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varmaktadır.. Belirtilen bu sebepler nedeniyle Mahkeme, Sözleşmenin 8. Maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır."

AİHM, mahpusların ailelerinden yüzlerce km uzak yerlere nakledilmesini sözleşmenin 8.maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir. Ancak bu karara rağmen mahpuslar sistematik bir biçimde ailelerinden çok uzak yerlere nakledilmektedir.

Mahpusların aile yakınlarıyla görüşebilmesi için ikametgahlarına yakın yerlerde tutulmalarına dair gereklilik uluslararası mevzuatla da koruma altına alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı kararıyla kabul edilen, “Herhangi Bir Şekilde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunmasına İlişkin Prensipler Bütünü

MADDE 19: Aile mensupları ve dış dünya ile iletişim kurma hakkı tutulan veya hapsedilen bir kimseye kanunda veya kanuna dayanan bir düzenlemede belirtilen makul şartlara ve sınırlamalara tabi olarak, özellikle aile üyeleri tarafından ziyaret edilebilme ve onlarla haberleşme gibi, dış dünya ile iletişim kurabilmesi için kendisine yeterli imkan verilir.

MADDE 20: İkametgahına yakın bir yerde tutulma hakkı tutulan veya hapsedilen kimse talep ettiği zaman eğer mümkünse genellikle ikamet ettiği yere makul uzaklıktaki bir tutukevinde veya hapishanede tutulur.

Mahpusların, keyfi uygulamalarla ailelerinden yüzlerce km uzak yerlere nakledilmesi ikinci kez cezalandırma yöntemidir. Mahpus zaten dış dünyadan izole bir şekilde yaşamının zorluklarıyla boğuşurken bir de ailesini yıllarca görememe tehdidiyle ikinci bir travma yaşamaktadır.

Hapishane yönetimleri tarafından adeta bir "terbiye etme" yöntemi olarak kullanılan sevk ve sürgünlerin hukuki hiçbir dayanağı yoktur. Bu sevklerle hukuki kılıflar bulunmak istense bile Anayasa Madde 17 açıkça kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamayacağını söyler. Mahpusları bilmedikleri topraklara göndererek hem memleketleriyle kurdukları duygusal bağın kopartılması hem aile görüş haklarından faydalanmalarının fiili olarak imkansız hale getirilmesi insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezalandırma yöntemidir. Dolayısıyla her halükarda hukuksuz bir uygulamadır.

Yukarıda açıkladığımız sebepler göz önünde bulundurularak;

- TBMM İnsan Haklarını İzleme Komisyonu tarafından söz konusu hak ihlallerine ilişkin etkin bir çalışma yürütülmesini,
- Türkiye'de bulunan hapishanelerdeki yaşanan sevk ve nakil sayılarının araştırılmasını,
- Söz konusu işkence, kötü muamele ve nakiller ile ilgili hapishane yönetimleri ve ilgili kamu memurlarına yönelik gerekli adli ve idari soruşturma başlatılması için gerekli girişimlerin yapılmasını,

Yapılacak araştırma ve çalışma süreci ile ilgili Diyarbakır Barosu'na bilgi verilmesini talep ederiz.17.03.2025

Diyarbakır Barosu